

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 18. avgusta 1858.

Kërma za pitanje.

S turšico se prešiči, goske, purmani in race kaj dobro pitajo. — Šrotana pšenica je najbolja obloda za prešiče, in pšenična moka, kuhana ali v kruh popečena, je njih najbolja kërma, če se jim proti koncu pitanja poklada. — Reženi slad (molc) je posebno za vole dober; po šrotanem ječmenu se meso zboljšuje, in bi se imel proti koncu pitanja vsakemu živinčetu dajati. — Od kuhane ječmena se golobje, goske, prešiči in goveja živina jako spita; govedina se ravno tako tudi od grahorice zredi, ako se s šrotanim ovsom in korenjem meša. — Kuhani bob in leča sta za pitanje goveje živine enako dobra kërma. Ajda z graham in grahorco zmešana je za pitanje že davnej poterjena klaja. Prosó se daje proti koncu pitanja posebno perutnini. — Oves dobro tekne konjem, prešičem in ovcam. — Kaj dobre so za pitanje oljnate semena, posebno dobro je pa lanéno seme, če se na vodi do žolce pokuha in proti koncu pitanja poklada. Lanéne preše so v začetku pitanja za vole, prešiče in goske dobra klaja, toda se proti koncu pitanja ne smejo pokladati zato, ker je meso po njih rumenkasto in nekako zoperno diši. — Seme sončnic perutnino dobro redí, toda meso je po njem nekako grenkljato, in proti koncu pitanja se ne smé živalim zobati dajati. — Pravi in pa divji kostanj sta tudi za pitanje kaj dobra. Toda divji kostanj se mora pred pitanjem v merzlo vodo djati, da grenjkobo zgubi. Ta kostanj se na kosce skerhlja, enkrat v vodi prekuha, potem se posuši in šrota. Ne jé ga samo goveja živina rada, temuč tudi prešiči, ovce in kozé rade po njem segajo. Želod je kuhan ali srov tudi za pitanje dober; prešiči in purani se po njem kaj dobro spita. — Ravno tako dober je tudi žir ali bukvica za pitanje razne živali. Če se pa prešičem poklada, se mu mora tudi nekoliko želoda pridjati, sicer bi bil špeh preslab. — Jabelka, hruške in vse drugo kislo sadje, je kuhano verla klaja za pitanje razne živine, posebno prešičem dobro dé.

Koliko je stelja iz hoste vredna?

Virtemberski gojzdnar Fišbach pravi v „Allg. Forst- und Jagd-Ztg.“, da je stelja iz gojzdov sploh slab gnoj; borova stelja pa je vendar še bolja memo listja. Gotove skušnje učé, — piše gosp. Fišbach — da cent borove stelje ali maha ne zdá ali zaleže več kakor 58 funtov slame (kakega ozimnega žita), — cent listne stelje pa le za 32 funtov slame, in ker ima cent listja toliko vodenega v sebi, da cent takega listja dá le 45 funtov dobre suhe stelje, se vidi iz tega očitno, da 14 funtov in pol ozimne slame popolnoma nadomestuje cent listne stelje. Če se dalje pomisli, da se mora taka stelja domú spraviti včasih z velikim trdom, in da zguba, ki jo gojzd terpi, ker se mu s steljo njegov gnoj jemlje, dosti preseže dobiček, ki doletí gospodarja s to steljo. — Če se vse to pomisli, ne bomo ropali gojzdov presilno.

Vertnarske skušnje.

(Kako breskve, mandeljne in marelice obrezovati). Na kaj naj vertnar pri breskvi sploh pazi? Breskvi ne smé preveč zarodnega lesa pušati. Ona poganja dolge zarodne mladike, na katerih se le enojni cvetni popki nahajajo; ti se morajo na četerti del svoje dolgosti do tistih spijočih očes obrezati, iz katerih se boljše in rodovitniše mladike pričakujejo.

Kako obvarovati, da breskve ne zgubé preveč vej in gole ne postanejo? Če si breskev, kakor smo ravno rekli, izperva dobro ogledal, boš goljavo za- branil, ako jo porežeš, tako, da ostanejo le močne mladike. Rezati jih moraš pa po primeri njih debelosti, tako, da najdebeliše za tri četert, srednje na dvé tretjini, tanke pa na polovico njih dolgosti skrajšaš.

Kako se mora breskev na lés in na zarod obrezovati? Če so sadni poganjki in listne očesa narazen, se morajo mladike vselej na lésnem očesu skrajšati; če so pa sadne mladike s trojnimi očesi nastavljene, takrat je srednje okó vedno listno ali lésno okó, in vejica se mora pri trojnem očesu odrezati. Sadni popki se morajo pa varovati. Vsi šibkeji odrastki, naj so na lanski obrezi ali na močnih letnih mladikah, se morajo odrezati.

Kako gré marelice in mandeljne obrezovati? Ravno tako naj se s marelico in mandeljnomo ravná, ker marelica in breskva ste si v rasti kakor brat in sestra.

(Kako pèske sejati). Od tega se je že veliko pisalo. Ta pravi, da je bolje pèske sejati v versti, uni pa, da je bolje jih sejati čez in čez po gredi.

Naj povém jez svoje skušnje.

Za pèske je vselej dobro, če se spravijo kmali v zemljo, da ne ležijo predolgo okoli. Po mojih skušnjah je pa vselej bolje, pèske sejati čez in čez po gredi, ne pa v verstah; — zakaj? Zato, ker prvič imajo drevesca potem več prostora pod zemljo in nad zemljo, so tedaj bolj na soncu in na zračnem, in zatega voljo se krepkejše sponašajo; če stojé drevesa kakor soldatje tesno v verstah, ne rastejo krepke; — pa tudi zavoljo miš je bolje pèske čez in čez saditi kakor v verstah za to, ker miši čez in čez vsejanih pèšk ne staknejo tako lahko kakor onih, ki ležé po versti; zakaj kakor hitro je miš staknila prvo pèsko, stakne lahko tudi drugo, tretjo in tako po versti vse do zadnje. Da spraviš vse pèske enako globoko pod zemljo, vzemi na lahki zemlji za pavec perstí iz grede in jo spravi na kup; potem vsej lepo enako pèske čez in čez, in poprej odvzeto zemljo posuj po njih. Kjer ni lahke zemlje in se morajo pèske v težko sejati, je bolje jih poverh grede raztrositi in jih potem s čistim pèskom za poldrugi pavec pokriti; če jih zasuješ s težko zemljo, mlade drevesca ne morejo težke odeje prebosti, in ker jo zimska moča še bolj sterdi, grejo še prej pod zlo.

Živinozdravilska skušnja.

(Kadar kravam vime oteče in terdo postane), ne obotavljaj se dolgo, da bi ovčica ali sajevca s kako

prazno vražo preganjal, ampak vzemi škaf, s katerim živino napajaš, napolni ga z vodo in deni razbeljen cegel va-njo, škaf pa postavi potem kravi pod vime, da bo soparica puhtela va-nj. Da soparica, ki meči oteklino, ne puhti na stran, odeni kravo z dosti dolgo plahto ali s koci. Škaf naj stoji tako dolgo pod kravo, dokler je kaj soparice. Ponavljaj to vsaki dan dva- ali trikrat, dokler ne splahne oteklina, ž njo pa tudi terdina.

Slovesno obhajilo stoletnice marburškega gimnazija 2. avgusta 1858.

Marburški gimnazij je ustanovil Adalbert grof Purgstall leta 1757 poklonivši velikodušno v ta namen 45000 fl. srebra. Bil je reda jezuitskega, kateri je za vero in vede toliko koristnega doveršil. Odperli so 7. julija 1758 očetje Jezuiti prvič latinske šole v Marburgu in jih oskerbovali do leta 1773.

3. novembra 1775 se je po mnogem prizadevanji gimnazij marburški spet odperl s 6 razredi, in učba je bila spet izročena exjezuitom. Med narslavnišimi učitelji se odlikuje pater Joanez Ringauf, kateri je vse svoje premoženje marburški občini oporočil s to pogodbo, da se imajo v mestni bolnišnici ubogi bolni študenti z vsem oskerbljevati.

Za pomočnike v uči so exjezuiti dobili pozneje očete piariste, in leta 1790 je bil prvi učitelj iz posvetnega stana na gimnazij postavljen.

Sadaj šteje gimnazij pet učiteljev iz duhovnega in devet iz posvetnega stanú. Šolarjev je letos bilo v nižjem gimnazij 200 in v gornjem 82. Gimnazijska knjižnica šteje 3512 zvezkov, gimnazijske zberke pa imajo 345 fizikalnih aparatov, 416 mnogoterih starih penozov, 680 verst živalskih, 1440 različnih kamnov itd. Obširni popis vsega tega se nahaja v letošnjem programu.

Naj se po tem uvodu podam k popisu stoletne slovesnosti.

Že zadnji dnevi mesca julija bili so slovesni. Razun dveh so vsi osmošolci delali preskušnje godnosti ali matúre pod predsedništvom c. k. profesorja graškega dr. J. Weisa, in s tako slavnim uspehom, da jih je sedem dobilo razrednico „izverstnosti.“ 30. julija je bil koncertni examen iz gerškega jezika, in 7 osmošolcov se je potegovalo za drago sreberno svetinjo, katero je ustanovil dosluženi arkivar, dr. J. Wartinger; 86 let stari mož je sam bil pričujoč pri preskušnji. Dobil je svetinjo nadopolni slovenski mladeneč Janez Pajk iz dolnje Pulska.

V nedeljo 1. avgusta so se začele priprave za slovesno svečanost. Gimnazijska cerkev sv. Alojzija je bila ozaljšana s cveticami, zelenimi venci itd. Pred vratami cerkvenimi so bile nastavljene zelene breze, in s strehe je vihrala cesarska zastáva. Tudi vse okna gimnazijskega poslopja so bile z venci prepletene in iz vsakega okna je visela černo-zolta ali zelenobela zastáva.

Ob osmih zvečer se je zunaj mesta začela obhajati lepa veselica v nekdanjem Pikardovem vertu. Muzika, možnarji, transparenti, visokoleteče rakete itd. so oznanovale slovesnost prihodnjega dneva. Okoli velikih miz pa je bilo viditi dosti gostov — večidel nekdanjih šolarjev marburškega gimnazija, kateri so iz daljnih krajev prišli k lepi tej slovesnosti. Notri do polnoči je donela pesem „Gaudeamus igitur.“

Drugi dan, 2. avgusta je bila slovesnost v cerkvi. Gospod profesor Terstenjak je stopil na prižnico in s krepkim glasom je govoril o slovesnem pomenu praznika, o pravem napredku šole, o skladnem sodelovanju šole in doma pri izreji mladosti, in je slednjič klical k zahvali Boga vse nekdanje in sedanje šolarje — za veliko milost, katero jim je skazal v tem, da so doživeli današnji veseli praznik. Oči obilnih poslušavcov starih in mladih so plavale

v solzah veselja in hvaležnosti. Potem se je odpela sv. maša, katero so služili mestni naddekan in farmešter, gospod J. Pichler, nekdanji slaven učenec marburškega gimnazija; stregli so jim sami nekdanji šolarji. Stari gospodje, med njimi nekteri do 80 let stari, so v cerkvi dobili posebne častne sedeže; bil je ginljiv pogled viditi zamaknjene v globoko pobožnost mnogoskušene starčke.

Po sv. maši so študenti in gosti se podali v grad grof Brandisa. Pred šolarji je igrala mestna banda šolarski marš, katerega je zložil abiturient Rudolf Kvas, sin graškega profesorja slovenščine, gosp. K. Kvasa. Živi glasi so pospešili tudi stare noge, in serca vseh so poskakovale radosti in veselja. Šolarji so bili izversteni v manipule, banderaši so nesli zastavice, in zadej za dijaki so šli veterani marburškega gimnazija, na persih so se jim lesketale zlate svetinje, katere so dobili pred 50 leti za šolske darila. Pred veterani pa je stopal spoštovanja vredni mož dr. Wartinger, kateri je od leta 1800 — 1805 bil izversten učitelj marburškega gimnazija, kateri je ustanovil biblioteko gimnazijsko, in še daruje vsako leto drage sreberne svetinje učencom, kateri napravijo narboljo preskušnjo iz štajerske zgodovine in gerškega jezika.

Velika sobana v gradu grofa Brandisa je bila lepo okinčana, in snidilo se je obilo obilo gostov možkega in ženskega spola.

Sadaj stopi vodja gimnazija marburškega, gosp. Adolf Lang, pred zbrano množico in začne z izverstno besedo govoriti o pomembni današnjega praznika, o zgodovini gimnazija, o tem, kar je doveršil v preteklem stoletju, in kar ima storiti v prihodnjem. Ni bilo očesa, iz katerega bi ne bile tekle vroče solzice. Stari možaki, nježne gospé, goreči mladenči — vse od prvega do zadnjega je bilo serčno ginjeno. Po dokončanem govoru je zagromela verlemu vodju na čast glasna „Slava!“

Po govoru so šolarji zapeli nemško pesem „Das Gebet“ („Molitev“) iz opere „Das Nachtlager von Granada.“ Potem pa je stopil abiturient Janez Pajk na kancelj, in je govoril o koristnosti klasičnih jezikov. Po dokončanem z občo hvalo sprijetem govoru, ki ga je govornik sam zložil, se je zapela mila slovenska pesem „Zvonikarjeva“, ki je v sercih poslušavcev izbudila nježne čuti milohotnosti tako, da po dokončani pesmi so — posebno gospé na glas krikale: „Oj, kako je ta pesem lepa.“

Po „Zvonikarjevi“ se je zapela nemška pesem: „Des Jägers Abschied vom Walde“, Chor von Mendelssohn-Bartholdy, jako izverstno.

Sedaj pa je stopil abiturient Jožef Šuc na kancelj in je govoril sledeči od prof. Davorina Terstenjaka zloženi slovenski epilog resno in možko. Tako se je glasil:

Vsred glasov raznih, kateri dnes donijo
V prečastnem zboru — tudi naš se čuje, —
Presladek mehke, kakor strd nabrani
Iz rožic pisanih po pridnih bčel'cah. —
Ne samo jezik Lacia se čisla
In slavnih prebivavcev Helláde,
Ne samo bratov sosednih od nekdej —
Mogočni krepki jezik Teutonov; —
Tud' naš velja, in ljubljén je ko bratec.
Čeravno meriti se še nemore
Z bogatim bratom Gerkom in Latinom,
Tak vendar smelno diže svoje krila,
In dojt' si prizadeva svoje brate.
Ni več otrok, kateri še nemore
Povedat' tega, kar u srcu čuti,
Izrazit' misel, ki rodi jih glava, —
Že zna povedat', kakšna moč v narodu
In kakšen ogenj v njem še silno klije. —
Nadahní je goreče rodoljube,
Ti njega peljajo na lepo polje
Olympie duševne, da poskuša
Se tudi v vojski za preslavni lovor. —
In glejte že svetkuje svojo častno
In slave polno zmago! —